

# Quan điểm lịch sử, toàn diện và phát triển khi NGHIÊN CỨU HỌC THUYẾT KINH TẾ CHÍNH TRỊ HỌC TRONG BỘ TƯ BẢN CỦA MARX

NGUYỄN CÔNG THỐNG

Bộ môn KTCT-LSKT Trường ĐHKT TP.HCM

**T**rong lịch sử, có lẽ chưa có một học thuyết kinh tế chính trị nào mà hầu như từ khi mới ra đời lại gây một sự phân cực lực lượng và những trận giao chiến giữa các lập trường tư tưởng đối kháng như học thuyết kinh tế chính trị học Marx. Cuộc đấu tranh tư tưởng diễn ra xung quanh học thuyết kinh tế chính trị học Marx lớn mạnh từ thập niên này đến thập kỷ khác và ngày nay lại bùng lên dữ dội.

Điều đó không có gì đáng ngạc nhiên. Sự xuất hiện học thuyết kinh tế chính trị học do hai nhà tư tưởng và cách mạng vĩ đại Marx (1818-1883) và F.Engels (1820-1895) nghiên cứu những quy luật phát triển của nền sản xuất xã hội, những quy luật của nền sản xuất và phân phối của cải vật chất, khám phá những quy luật phát triển sản xuất tư bản chủ nghĩa, chính những quy luật phát triển nội tại này phủ định phương thức sản xuất TBCN và xã hội tư bản, những quy luật ấy chúng quyết định chủ yếu sự hình thành và phát triển của hình thái cộng sản chủ nghĩa.

Với những phát kiến mang tính khoa học và cách mạng của Marx: phép biện chứng duy vật về lịch sử, đồng thời vận dụng phương pháp này một cách tài tình vào việc nghiên cứu lịch sử nhân loại nói chung và lịch sử nền sản xuất và phân phối của cải vật chất XHTB cổ điển nói riêng "Những tác phẩm lớn và những phát kiến mới trong lịch sử nhân loại cũng là những điều không xa lạ với Marx, vì điều đó được xem là cần thiết để có thể đào sâu và phát triển quan điểm duy vật về lịch sử xét trong tổng thể của nó. Từ cuối năm 1881 đến cuối năm 1882 Marx ghi đây 4 quyển vở lớn những bút ký về lịch sử nhân loại từ những sự kiện của đầu thế kỷ thứ I đến giữa thế kỷ XVII, những bút ký đó không chỉ đơn giản là một sự ghi chép lại các sự kiện được trình bày trong các tác phẩm đã đọc, mà còn là sự trình bày quan điểm của chính Marx về các sự kiện lịch sử".

Chính trên cơ sở phương pháp biện chứng duy vật về lịch sử, Marx đã hoàn thiện về đối tượng và phương pháp nghiên cứu khoa kinh tế chính trị học mà Mông - Crê Chiên (1575-1622) lần đầu tiên nêu ra; William Petty (1623-1687); Adam Smith (1723-1790); David Ricardo (1772-1823) đã từng bước cày xới trên lĩnh vực khoa học này.

Kinh tế và chính trị là hai phạm

trù không đồng nhất, xét trong quá trình phát triển lịch sử và tác động qua lại lẫn nhau, hai phạm trù này được xem như một chỉnh thể không thể phân chia. Cơ cấu kinh tế, hoạt động kinh tế của xã hội tức là cơ sở xã hội quyết định kiến trúc thượng tầng chính trị và tư tưởng. Là sự phản ánh của chế độ kinh tế trong một thời kỳ lịch sử nhất định, chính trị hoàn toàn phụ thuộc vào lợi ích của giai cấp thống trị về mặt kinh tế.

Thế giới ngày nay đã có sự thay đổi về chất của sức sản xuất trong lòng xã hội các nước công nghiệp phát triển, liệu sự thay đổi về chất của sức sản xuất đã làm thay đổi về chất các mối quan hệ kinh tế cùng cơ cấu, thể chế chính trị, tư tưởng chưa? Trong cuốn sách "Nước Mỹ đã lạc lối như thế nào" của Don Bolet và Gim Xtecon viết: "Chính phủ Mỹ chịu sự chi phối của những công ty cá mập, các công ty cá mập chịu sự chi phối của bọn tài phiệt và bọn quân trị hám lợi. Chỉ có tầng lớp trung lưu của nước Mỹ là chịu đau khổ do bàn tay nhám nhúa của những kẻ có quyền đưa ra các luật lệ và các hợp đồng kinh doanh bất thiêu"...

Lịch sử đương đại với mối quan hệ biện chứng giữa cơ sở xã hội và kiến trúc thượng tầng chính trị và tư tưởng còn đang diễn ra như vậy thì hai phạm trù kinh tế và chính trị vẫn là một chỉnh thể chưa thể phân chia. Chính vấn đề đó đã làm cho nhiều người trầm trồ, suy nghĩ khi trào lưu kinh tế học đơn thuần phi chính trị, phi giai cấp đang ngày đêm không ngừng dấn kích vào kinh tế chính trị học. Điều kỳ lạ là không ít môn đệ của kinh tế chính trị học Marx trước đây "quá nhạy cảm" với những thuật ngữ mới, chớp lấy thời cơ chuyển nhanh từ cực sai này đến cực sai khác.

Xu hướng phát triển lớn lao của sức sản xuất nhân loại với sự tác động ngày một cao của cách mạng khoa học kỹ thuật, chính Marx đã đề cập đến vào giai đoạn nửa cuối thế kỷ XIX. Nhưng do hạn chế về mặt lịch sử, Marx không tiếp cận nghiên cứu các sự kiện, hiện tượng, khuynh hướng nền sản xuất và phân phối của cải vật chất lịch sử nhân loại trong thế kỷ XX (Marx mất vào ngày 14.3.1883).

Marx đã từng khẳng định học thuyết của ông là học thuyết của sự phát triển, mà mọi cái đang phát triển thì đều chưa hoàn thiện. Tuy có sự giới hạn về mặt lịch sử xong hệ thống lý luận kinh tế chính trị học Marx nghiên cứu nền sản xuất và phân phối của cải vật chất, tư tưởng, lý luận ấy đưa ra

cách ngày nay 144 năm (tạm lấy từ năm 1850 trở đi, khi Marx tiếp xúc với các tài liệu cực kỳ phong phú về lịch sử khoa kinh tế chính trị của Viện bảo tàng Anh) vẫn mang tính hiện đại của nó. Tác giả Hăngri F Maie viết "Sự phê phán chủ nghĩa tư bản do nhà phân tích vĩ đại này trình bày giúp chúng ta nắm bắt tốt hơn những vấn đề trọng tâm ở thời đại ngày nay. Còn Xamuen Bao Lơ cho rằng bài học sụp đổ ở Liên Xô đặt ra vấn đề phải suy nghĩ lại nền kinh tế XHCN, về chế độ công hữu, nhưng đối với nền kinh tế tư bản chủ nghĩa thì "không có cách xem xét nào khác" ngoài cách xem xét của Marx.

Vậy cách xem xét của Marx đối với nền kinh tế TBCN ở những vấn đề nào về kinh tế chính trị trong bộ *Tư Bản*? Điểm xuất phát từ hàng hóa, hiện tại thế giới vẫn đang sôi động về nền sản xuất hàng hóa. Bằng phương pháp trừu tượng và kiểm nghiệm trong lịch sử, Marx phát triển hoàn thiện lý luận về giá trị lao động. Từ lượng giá trị khám phá hình thái giá trị, hoàn chỉnh học thuyết tiền tệ, đưa ra quy luật lưu thông tiền vàng, tiền giấy. Quy luật chi phối vận động phát triển lịch sử phương thức sản xuất hàng hóa là quy luật giá trị. Nội dung học thuyết tính hai mặt của lao động sản xuất hàng hóa. Đưa ra lý luận giá trị thặng dư và trên cơ sở học thuyết giá trị thặng dư khám phá ra phương pháp làm giàu của tư bản trên cơ sở bóc lột sức lao động của giai cấp công nhân...

Có lẽ trong hệ thống lý luận kinh tế chính trị của Marx, học thuyết giá trị thặng dư đã và hiện nay vẫn là hòn đá tảng khó vượt qua của các lý thuyết kinh tế bác bỏ chủ nghĩa Marx, kể cả khi CNTB đã thay đổi đến kỳ lạ. Chính Bredinski đã thừa nhận. Tồi tin rằng các nhà kinh doanh sử dụng hàng ngàn lao động làm thuê với kinh nghiệm hàng trăm năm của giới mình, hiểu rõ hơn ai hết rằng "bóc lột máy" để làm giàu chỉ là chuyện khôi hài.

Từ khi học thuyết kinh tế chính trị học Marx xuất hiện với tinh khoa học và cách mạng làm phân nhánh gia đình cây kinh tế trong lịch sử nhân loại. Liệu lịch sử các học thuyết kinh tế giai đoạn sau Marx đã đủ liều lượng để khái quát "Bóng của Marx đã bao trùm lên khoa kinh tế chính trị trong suốt thế kỷ từ 1895 đến 1994, nhiều nhà kinh tế chính trị học dù tán thành hay phản đối, đều lấy ông làm điểm xuất phát" (tôi nhấn mạnh. NCT) hay chưa? Thực tiễn lịch sử nhân loại đã và đang tìm ra câu trả lời khẳng định

♣